

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.56:342.3

*Горбач М. І.,
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного права та соціально-
гуманітарних дисциплін
Міжнародного університету розвитку
людини «Україна»*

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

В статті, проаналізовано правові елементи адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права та здійснено їх класифікацію на основні, додаткові та спеціальні. Виявлено, що основними елементами – є права та обов'язки, як комплексні елементи адміністративно-правового статусу, що виділяють його цілісну складову, без жодного з елементів якого він не може існувати; додаткові елементи – такі, як правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище, що відносяться до динаміки, іншими словами інструментарію адміністративного права та не можуть бути віднесеними до загальної складової адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права; спеціальні елементи – ж спеціальними елементами адміністративно-правового статусу є всі елементи, що характеризують, певний окремий суб'єкт адміністративного права.

Ключові слова: адміністративна послуга, адміністративно-правовий статус, елемент, класифікація, публічна адміністрація, суб'єкт адміністративного права.

В статье, проанализированы правовые элементы административно-правового статуса субъектов административного права и осуществлено их классификацию на основные, дополнительные и специальные. Выявлено, что основными элементами – есть права и обязанности, как комплексные элементы административно-правового статуса, выделяют его целостную составляющую, без всякого из элементов которого он не может существовать; дополнительные элементы – такие, как правосубъектность, правовое положение, полномочия, гарантии компетенция, административно-правовая ответственность, юридическое явление, относящихся к динамике, то есть инструментарию административного права и не могут быть отнесены к общей составляющей административно-правового статуса субъектов объекта административного права; специальные элементы – специальными элементами админи-

стративно-правового статусу есть все элементы, характеризующие, определенный отдельный субъект административного права.

Ключевые слова: административная услуга, административно-правовой статус, элемент, классификация, публичная администрация, субъект административного права.

Постановка проблеми. В сучасних державах не можливо обійтися п'ятьма статусами, в кожній державі їх нараховується десятки, а то й сотні. Кожний із них має бути правильно теоретично і практично визначений та законодавчо прописаний. Адже від цього напряму залежить забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних чи юридичних осіб. Помилки, не визначеність, поверхневе розкриття у цій сфері призводять до несприятливих наслідків для громадян, та держави.

Щоб цього уникнути з виникненням перших держав почав оформлятися узагальнений правовий статус особи. Наприклад в Стародавньому Римі було п'ять основних статусів особи, вільні громадяни патриції і плебеї, раба та вічні безсмертні особи, які в нашому розумінні є юридичними особами.

В теорії адміністративного права є не багато категорій, які використовуються у всіх без винятку сферах суспільного життя, Однією із такою категорій є «адміністративно-правовий статус». Практично не існує вченого, практика юриста чи публічного чиновника, який би з ним не стикався постійно. Адже, усі неоднорідні суб'єкти суспільних відносин мають свої притаманний лише їх суспільний статус.

Деякі вчені, крім основних елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права, визначають ще й додаткові елементи, зокрема такі, як: «право-

суб'єктність», правове становище, повноваження, компетенцію, завдання (функції), місце і роль, призначення, індивідуальні особливості, громадянство. Тому, нам потрібно здійснити класифікацію елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права для того щоб відділити елементи до окремих груп та з'ясувати які елементи є основними, які додатковими, а які спеціальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику поняття адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права, вивчали такі вчені: В. Авер'янов, О. Бандурка, В. Бевзенко, Ю. Битяк, І. Голосніченко, В. Грашук, Н. Гудима, Є. Додіна, С. Ківалов, С. Козуліна, В. Колпаков, А. Комзюк, А. Куліш, А. Кухарчук, Д. Мандичев, Н. Нижник, М. Орзіх, О. Рябченко, В. Селіванов, С. Тюрін, О. Харитоновна, О. Харченко та ін. Однак, ці вчені доторкались цього питання лише опосередковано досліджуючи інші більш загальні чи спеціальні суспільні відносини.

Постановка завдання. На основі теорії адміністративного права, аналізу відповідних нормативно-правових вітчизняних і зарубіжних актів, праць вчених та інших джерел, визначити класифікацію елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права.

Виклад основного матеріалу. Категорія юридичний статус зустрічаються в працях давньоримських

вчених. В перекладі з латини воно (status) означає – положення, стан в будь-якій ієрархії, структурі, системі [1, с. 547; 2, с. 307]. За допомогою даного терміна римські вчені сформулювали категорії, що відбивають окремі аспекти правового становища людини: стан свободи – statuslibertatus, стан громадянства – statuscivitatus, сімейний стан – statusfamiliae [3, с. 98].

В найбільш близькому до сучасного розуміння поняття статус було введено в науковий лексикон на початку ХХ-го сторіччя розробниками ролевої теорії особистості: американськими соціологами та соціальними психологами Р. Лінтоном, Я. Морено, Т. Парсонсом. Така потреба була викликана необхідністю опису соціальної структури суспільства, яка складається з положень, що займають люди [4, с. 81].

В. Корельський визначає правовий статус як багатоаспектну категорію, що, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин – держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відбиває індивідуальні особливості суб'єктів і реальне положення їх у системі багатоманітних суспільних відносин; по-третє, не може бути реалізований без обов'язків, що кореспондуються правом, без юридичної відповідальності, у необхідних випадках – без правових гарантій; по-четверте, категорія «правовий статус» визначає права та обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів для відкриття нових шляхів її вдосконалення [5].

Н. Оніщенко, визначає правовий статус як систему законодавчо

встановлених і гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів і обов'язків суб'єкта суспільних відносин [6]. В. Миколенко вважає, що адміністративно-правовий статус – це наявність у конкретної особи суб'єктивних прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права [7, с. 14]. Петришин О. зазначив, що адміністративно-правовий статус – це сукупність прав і обов'язків у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності [8]. А. Малько, дещо інакше підходить до визначення цієї категорії та характеризує правовий статус як комплексну інтеграційну категорію, що відображає взаємовідносини суб'єктів суспільних відносин, особи й суспільства, громадянина й держави, індивіда й колективу, а також інші соціальні зв'язки [9]. Професор С. Гусарев вважає, що феномен правового статусу особистості визначає «співвідношення особистості та права, за допомогою якого держава окреслює для суб'єкта межі можливої діяльності, його становище по відношенню до інших суб'єктів, і в залежності від індивідуальних або типових ознак, які властиві суб'єктові, у праві відбиваються повнота правового становища особистості, його певна уніфікація або обмеження» [10, с. 41].

Наступна понятійна категорія, класифікація, означає що - система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями [11]. Таким чином, нашим основним завданням є сформулювати основну класифікацію елементів адміністративно-правового статусу, суб'єктів адміністративного права.

Юридична література, трактує багато думок, щодо структури пра-

вового статусу. Так, А. Колодій та А. Олійник визначають такі його елементи: статусні правові норми і правові відносини; суб'єктивні права, свободи і юридичні обов'язки; громадянство; правові принципи і юридичні гарантії; законні інтереси; правосуб'єктність; юридична відповідальність. Деякі автори у якості елементів правового статусу розглядають правове зобов'язання, законність, правопорядок, правосвідомість, гуманізм, справедливість. На думку А. Панчишина, до структуру правового статусу як інтегрованого поняття належать: правові норми, що визначають статус; основні права, свободи, законні інтереси та обов'язки; правосуб'єктність; правові принципи; громадянство; гарантії прав і свобод; юридична відповідальність; правовідносини загального типу [12, с. 95–96].

Як слушно вважають, професор О. Гумін та доцент Є. Пряхін до елементів адміністративного статусу слід віднести правосуб'єктність, права, обов'язки та юридичну відповідальність. Не всі права, закріплені в законодавстві, характеризують адміністративно-правовий статус. До них відносяться лише ті, що передбачені нормами адміністративного права та реалізуються у взаємовідносинах з органами публічної влади, оскільки адміністративно-правові відносини існують тільки там, де один із суб'єктів є суб'єктом владних повноважень. Аналогічно слід говорити і про обов'язки. Адміністративно-правовий статус характеризують тільки ті, що обумовлюються виникненням взаємовідносин з органами публічної влади. Для національного законодавства залишається проблемним те, що у нормативно-правових

актах в основному йдеться не окремо про права та обов'язки, або про «повноваження» [13].

Таким чином, майже усі вчені до змісту адміністративно-правового статусу відносять права, свободи та обов'язки суб'єктів адміністративного права. Права – це інтереси певного суб'єкта адміністративно-правових відносин, які полягають в користуванні й вільному розпоряджанні соціальними благами й цінностями, а також дозволяють користуватися основними свободами у встановлених законом межах. Відповідно, обов'язком є сукупність зобов'язань одного суб'єкта адміністративного права до інших, що являються певною органічною необхідністю, що узгоджує особисті й суспільні інтереси. Таким чином, права та обов'язки як комплексні елементи адміністративно-правового статусу виділяють його цілісну складову, без жодного з елементів якого він не може існувати. Тому, вказані елементи (права та обов'язки) відносяться до основної складової будь-якого адміністративно-правового статусу суб'єкта права.

Проте деякі вчені визначають ще й додаткові елементи адміністративного права, а саме: «правосуб'єктність», правове становище, повноваження, компетенцію, завдання (функції), місце і роль, призначення, індивідуальні особливості, громадянство. На наш погляд не усі із цих перерахованих елементів є такими, які притаманні адміністративно-правовому статусу суб'єкта адміністративного права.

Такими вченими, які відносять до елементів адміністративно-правового статусу крім прав, свобод та обов'язків ще й адміністративну

відповідальність та правосуб'єктність є наприклад: професор О. Гумін та доцент Є. Пряхін.

Термін правосуб'єктність, відповідно до теорії держави та права - означає можливість чи здатність особи бути суб'єктом права з усіма відповідними наслідками. Крім того - це складна юридична властивість, яка складається з правоздатності, дієздатності і деліктоздатності разом узятих. [14].

Тобто, саму пособі правосуб'єктність не можна відносити до елементів адміністративно-правового статусу, адже вона є його підґрунтям (пердумовою) і аж ніяк не є складовою, проте на наш погляд, до вагомого елементу адміністративно-правового статусу слід віднести підстави та порядок виникнення та припинення правосуб'єктності. Адже безглуздо говорити про будь-який статус особи, якщо вона ще «не народилася», в нашому дослідженні з погляду права не існує, або якщо вона перестала існувати, як суб'єкт адміністративного права. Наприклад, людина отримує загальну правосуб'єктність з моменту відділення плоду від матері, а втрачає її з моменту смерті.

Також існують особливості утворення і ліквідації публічних юридичних осіб. Юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації, порядок та умови державної реєстрації всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, а також форми власності та підпорядкування, регламентовані Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" від 15 травня 2004 р. Що стосується, припинення існування юридичної особи,

то воно відбувається шляхом реорганізації або ліквідації. Юридична особа є такою, що ліквідована, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Усе це разом дає можливість стверджувати, що порядок виникнення та припинення правосуб'єктності суб'єктів адміністративного права є вагомим елементом адміністративно-правового статусу так званого «молодого», чи «пристарілого» суб'єкта адміністративного права, коли він народжується (створюється), або припиняє своє існування. В умовах існування особи довгий час в стабільних соціально-правових цей елемент втрачає своє вагоме значення, і взагалі може не аналізуватися.

Таким чином, за своєю сутністю, адміністративно-правовий статус суб'єкта адміністративного права - це філософсько-правові чинники його «народження» і «смерті», правових статичних правил, потенціальної взаємодії з іншими суб'єктами і об'єктами права, що здійснюється на основі норм адміністративного права, з метою забезпечення прав, свобод або/та законних інтересів при умові недопущення творення передумов щодо порушення засвічених цінностей інших суб'єктів права.

Адміністративну відповідальність, також не можна відносити до елементів адміністративно-правового статусу, адже суб'єкти адміністративного права, в разі порушення прав інших суб'єктів несуть відповідальність у відповідності до чинного законодавства, тому щоб здійснити захист та не допустити порушення прав та свобод будь-якого суб'єкта адміністративно-правових відносин держава встановлює

адміністративні санкції, які накладаються на правопорушника з боку держави. Таким чином, адміністративна відповідальність є динамічним елементом адміністративно-правового статусу, тому вона не є його складовим елементом.

Наприклад, М. Ринажевський, додає до сукупності правових елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права ще й «правове становище суб'єкта права», що само по собі означає становище того чи іншого суб'єкта в правовій реальності, що відображається у його взаєминах з суспільством і державою [15]. Без всякого сумніву, дане правове явище відноситься до елементів адміністративного статусу, однак воно вже є описаним правами, свободами та обов'язками, тому це є дублюванням вже сталих визначень адміністративно-правового регулювання. Відповідно, ми вважаємо, що термін «правове становище» не є сталим елементом адміністративно-правового статусу.

Деякі вчені в сукупності правових елементів адміністративно-правового статусу, виділяють ще й повноваження, які за своєю сутністю є офіційно надані кому-небудь права певної діяльності, ведення справ. Також, повноваження в теорії управління опосередковують владні відносини між керівним і підлеглим учасниками цих відносин (тобто, це право керування). В теорії держави і права повноваження — це засіб впливу суб'єкта на правову поведінку об'єктів [16]. Наприклад: дискреційні повноваження органів державної влади - це комплекс прав і зобов'язань представників влади як на державному рівні, так і на регіональ-

ному, у тому числі представників суспільства, яких уповноважили діяти від імені держави чи будь-якого органу місцевого самоврядування, що мають можливість надати повного або часткового визначення і змісту, і виду прийнятого управлінського рішення. Також ця особа може вибрати рішення у передбачених для конкретних ситуацій нормативно-правових актах або схожих документах [17]. Даний підхід внесення повноважень до адміністративно-правового статусу також є не зовсім вірним, адже повноваження тісно переплітаються з правами та обов'язками та дещо їх дублюють.

Згідно із тлумачним словником української мови - компетенція (від. лат. *competencia* - коло питань, з якими людина добре обізнана, володіє знаннями і досвідом) Добра обізнаність із чим-небудь, або коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [18]. Як аналізує у своїх працях Калаянов Д. – єдиної позиції щодо визначення поняття “компетенція” в науковій правовій літературі не існує, так за визначенням одних вчених, цей термін позначає “сукупність юридично встановлених повноважень, прав та обов'язків певного державного органу (органу місцевого самоврядування) або посадової особи, які визначають його місце в системі державних органів, інші визначають компетенцію тільки як сукупність (перелік) прав та обов'язків чи сукупність повноважень або прав, існує також думка, що компетенція – це сукупність владних повноважень з вказівкою підвідомчості. Компетенція окреслює коло та зміст правового впливу, який може здійснюватись складними адміністративними сис-

темами на ті чи інші об'єкти управління. Частина науковців стверджують, що поняття "компетенція" і "повноваження" тотожні або ж, що "компетенція визначається через їх функції" [19]. Компетенція – це елемент статусу, який встановлює сукупність юридично встановлених прав та обов'язків органу органів державної влади або їх керівників, завдяки якій виконуються поставлені завдання та обов'язки та відноситься до динаміки адміністративно-правових елементів і аж ніяк не до адміністративно-правового статусу.

Юридичне явище (право), як термін означає, що - це складна система, яка складається із загальнообов'язкових принципів, правил і норм поведінки, встановлених або санкціонованих державою, які виражають волю домінуючої частини соціально неоднорідного суспільства, спрямовані на врегулювання суспільних відносин відповідно до цієї волі і забезпечуються державою. Тобто з вищесказаного зрозуміло, що юридичне не є елементом адміністративно-правового статусу [20].

Таким чином, всі наведені вище адміністративно-правові елементи такі, як правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище відносяться до динаміки (інструментарію) адміністративно-правового статусу та не є безпосередньо його складовими елементами.

Відповідно, деяка частина вчених схиляються до того, що завдання та функції потрібно також віднести до елементів, адміністративно-правового статусу, ми вважаємо що такий підхід у своїй сутності є не вірним, адже завдання, відповідно до

тлумачного словника української мови – це наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа і т. ін., або мета, до якої прагнуть, те, що хочуть здійснити [21]. Відповідно термін функція, означає: робота кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось, призначення, роль чого-небудь. Для прикладу, основними завданнями та функціями системи управління охороною праці є: - відпрацювання заходів, що стосуються державної політики з охорони праці на регіональному і галузевому рівнях; - підготовка, прийняття і реалізація заходів із забезпечення безпечних умов праці, утримання у належному стані обладнання, споруд, інженерних мереж; організація і проведення навчання працівників охорони праці та проведення професійного відбору; облік, аналіз і оцінка стану умов безпеки праці; забезпечення страхування працівників від нещасних випадків на виробництві та від профзахворювань [22]. Тому, схожі за своєю сутністю завдання та функції, можна віднести до додаткових елементів адміністративно-правового статусу.

Призначення - означає розпорядження на право заміщення якоїсь посади, на зачислення куди-небудь. Наприклад: використовувати за призначенням кого-небудь – використовувати відповідно до здобутої освіти, фаху, досвіду. Він знав безліч металургів по всіх заводах країни і, коли вважав, що тих використовують не за призначенням, не за здібностями, кликав їх до себе [23]. Термін призначення так само відноситься до додаткових елементів адміністративно-правового статусу, тому не є його складовим елементом.

Місце і роль, визначає становище певного суб'єкта адміністративно-правових відносин у тій чи іншій сфері правового регулювання... Наприклад: місцем та роллю громадських об'єднань у сучасній правовій системі України є: добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Тобто, місце і роль визначає певне призначення та/або становище того чи іншого суб'єкта адміністративного права в адміністративно-правовій системі.

Індивідуальні особливості, також не можна відносити до елементів адміністративно-правового статусу, оскільки вони дублюють поняття місця і ролі та прав та обов'язків. Індивідуальність (лат. *individuitas* – неподільність) – сукупність своєрідних особливостей і певних властивостей людини, які характеризують її неповторність і виявляються у рисах характеру, у специфіці інтересів, якостей, що відрізняють одну людину від іншої. Індивідуальність визначає людину як автора власного життя, як творця унікального життєвого шляху, носія багатогранної неповторності, авторського світобачення. Індивідуальність визначається витвореною нею духовно-практичною реальністю, що є сукупним результатом саморефлексії, совісті як особистого морального імперативу добра, віри як засобу поєднання макро- і мікрокосму, що породжує людину духову.

Громадянство само по собі не можна відносити до елементів адміністративно-правового статусу, да-

ний термін означає постійний правовий зв'язок особи та держави, який виражається у взаємних правах та обов'язках. Такий зв'язок виникає із народженням людини і зберігається протягом усього її життя. Ознаками громадянства є: постійний зв'язок, тобто необмежений у просторі і в часі; правовий зв'язок - передбачений і гарантований нормативно-правовими актами; взаємний зв'язок – держава та особа мають взаємні (кореспондуючі) права та обов'язки. Громадянство є одним із базових факторів у характеристиці правового статусу особи. Відповідно до загально-визнаних норм міжнародного права право на громадянство є невід'ємним правом кожної людини. Термін "громадянство" використовується у країнах з республіканською формою державного правління, а термін "підданство" властивий для монархій, оскільки формально означає особисту підлеглисть монарху [24]. Наприклад: іноземець – це громадянин, або підданий іншої держави, країни; чужоземець, чужинець [18]. Тобто, іноземець має свій адміністративно-правовий статус та може мати громадянство іншої країни, однак він в будь-якому випадку виступає суб'єктом адміністративно-правових відносин. Таким чином громадянство, виступає передумовою та вихідним положенням адміністративно-правового статусу.

Отже, ґрунтовний аналіз вище проаналізованої інформації дає нам зрозуміти, що невід'ємними елементами адміністративно-правового статусу є адміністративні права та обов'язки, а всі інші елементи, такі як: правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії компетенція, адміністративно-

правова відповідальність, юридичне явище відносяться до динаміки, іншими словами інструментарію адміністративного права та не можуть бути віднесеними до загальної складової адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права. Тому, вказані елементи ми класифікуємо, як додаткову складову адміністративно-правового статусу суб'єкта права.

Далі, перейдемо до аналізу прикладів щодо окремих спеціальних суб'єктів адміністративного права. Кожен суб'єкт адміністративного права не залежно від того чи то юридична чи фізична особа, має ряд адміністративних прав та обов'язків, які впливають з його адміністративного статусу. Для прикладу, візьмемо Міністерство внутрішніх справ України (МВС), яке відповідно до свого адміністративно-правового статусу також має покладені на нього права та обов'язки. Відповідно до положення «Про Міністерство внутрішніх справ України» воно має право: - представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях та під час укладання міжнародних договорів; - одержувати в установленому законодавством порядку від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; - залучати спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їхніми керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; - перевіряти додержання центральними та місцевими

органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями та громадянами правил безпеки дорожнього руху, дозвільної системи; - скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції; - займатися відповідно до законодавства господарською діяльністю [19].

Основними обов'язками МВС є забезпечення формування державної політики у сферах: - охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; - захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; - цивільного захисту, а також захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; - міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [19].

Тобто, на МВС, покладено ряд зобов'язань у сфері державної політики, основна мета яких є забезпечення прав і свобод людини, а також суспільства в цілому, адже порушення конституційних прав людини на життя, здоров'я та власність відбувається постійно в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Дані факти, об'єктивно покладають Міністерство внутрішніх справ, відповідний адмі-

ністративно-правовий статус, який дозволяє йому ефективно захищати чесноти громадян, попереджати порушення їх прав і свобод в системі органів виконавчої влади.

Окремого аналізу, потребує правовий статус фізичних осіб, тож в адміністративному праві здатність особи бути носієм юридичних прав і обов'язків називається адміністративною правосуб'єктністю, яка містить два компоненти – правоздатність та дієздатність. Розрізняють три види правосуб'єктності – загальну (здатність бути суб'єктом права взагалі), галузеву (здатність бути суб'єктом права відповідної галузі права) та спеціальну (здатність бути суб'єктом права відповідної групи суспільних відносин у межах конкретної галузі права) [26; 27, с. 125–128].

Функціональне призначення обов'язків полягає в забезпеченні самого існування і реалізації прав та свобод особистості. Права та обов'язки невід'ємні одне від одного, взаємообумовлені і не можуть існувати ізольовано. Обов'язок особи завжди передбачає чиєсь право. Із загально соціологічної точки зору: право – це те, що суспільство дає особистості, а обов'язок – це те, що особа дає суспільству [26]. Ю. Толстой визначає юридичний обов'язок як визначену законом міру належного, яка виражає обов'язок певної поведінки, що вимагається уповноваженою особою від іншого суб'єкта з метою задоволення її власного інтересу [26].

Зокрема класифікація елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права відбувається за основною його обов'язковою складовою (елементом). Для прикладу візьмемо, генде-

рну політику – це у твердження партнерства статей (гендерів) у визначенні і реалізації політичних цілей, завдань і методів їх досягнення в діяльності політичних структур – держави, політичних партій, суспільно-політичних об'єднань. Гендерна політика не самодостатня. Вона потребує поєднання з соціальною й іншими видами політики. Але гендерна політика може претендувати на своє оригінальне буття, оскільки в ній є інтерес суб'єктів – чоловіка й жінки, спрямований на її реалізацію [28]. Тобто, основним елементом, адміністративно-правового статусу даного суб'єкта адміністративного права є стать, реалізація певних цілей (завдань) чоловіком, або жінкою.

Крім того, наприклад, державними службовцями є особи, на яких покладається безпосереднє виконання функцій держави на відповідній території, у конкретній галузі державного управління та основним елементом адміністративно-правового статусу, яких є добросовісність.

Таким, чином спеціальними елементами адміністративно-правового статусу є всі елементи, що характеризують, певний окремий суб'єкт адміністративного права.

Загалом, за своєю сутністю, адміністративно-правовий статус суб'єкта адміністративного права – це філософсько-правові чинники його «народження» і «смерті», правових статичних правил, потенціальної взаємодії з іншими суб'єктами і об'єктами права, що здійснюється на основі норм адміністративного права, з метою забезпечення прав, свобод або/та законних інтересів при умові недопущення творення передумов щодо порушення засвічених цінностей інших суб'єктів права.

Висновки. Усе вищесказане, дає можливість сформувати наступну класифікацію елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права :

1) основні елементи – є права та обов'язки, як комплексні елементи адміністративно-правового статусу, що виділяють його цілісну складову, без жодного з елементів якого він не може існувати. Тому, вказані елементи (права та обов'язки) відносяться до основної складової будь-якого адміністративно-правового статусу суб'єкта права.

2) додаткові елементи – такі, як правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище відносяться до динаміки, іншими словами інструментарію адміністративного права та не можуть бути відне-

сеними до загальної складової адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права. Тому, вказані елементи ми класифікуємо, як додаткову складову адміністративно-правового статусу суб'єкта права. Слід розуміти, що вчені за допомогою додатково обґрунтування, можуть доповнювати цей список та відносити всі інші елементи, крім прав та обов'язків до додаткових елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів права.

3) спеціальні елементи – спеціальними елементами адміністративно-правового статусу є всі елементи, що характеризують, певний окремий суб'єкт адміністративного права. Наприклад, для гендерної політики, основним елементом є стать, а для державного службовця – доброчесність.

Список використаних джерел

1. Щербак А. Правовая ответственность должностных лиц аппарата государственного управления. Київ: Наук. думка. 1980. 133 с.
2. Єдина номенклатура посад службовців. Бюлетень Державного комітету Ради Міністрів СРСР з питань праці і зарплати. 1967. №11.
3. Словарь иностранных слов. 18-е изд. Москва: Рус. яз. 1989. 624 с.
4. 4.Основин В. Основы науки социального управления. Воронеж: Изд-во Воронежского ун-тета. 1971. 260 с.
5. Корельський В., Первалова В. Теория государства и права: учебник для вузов Москва: НОРМА-ИНФА. 2002. 549 с.
6. Оніщенко Н., Зайчук О. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер. 2008. 366 с.
7. Миколенко В. Прокуратура України як суб'єкт адміністративного права: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.07; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Київ. 2011. 19 с.
8. Голосніченко І. Адміністративне право України: основні поняття. Навчальний посібник. Київ: ГАН. 2005. 232 с.
9. Малько А. Теория государства и права: учебник. Москва: Юристь. 1996. 397 с.
10. Гусарев С. Теоретичні аспекти забезпечення правового статусу особистості в Україні. Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. 2000. № 1. С. 39-44.
11. Словник української мови: в 11 томах. Том 4. 1973. Стор. 175.

12. Панчишин А. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». Часопис Київського університету права. 2010. С. 95-98.
13. Гумін О., Пряхін Є. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура. Львів: Наше право №5. 2014. С. 35-37.
14. Зайчук О., Оніщенко Н. Теорія держави і права. Академічний курс. Підручник. Київ: Юрінком Інтер. 2006.
15. Гіда Є., Білозьоров А. Теорія держави та права. Київ: ФОП О.С. Ліпкан. 2011. 576 с.
16. Вільна енциклопедія. Вікіпедія. Повноваження 2016. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F>
17. Дискреційні повноваження органів державної влади – як підстава відмови в задоволенні адміністративного позову. Курчині партнери. 2016. URL: <http://kurchin.com.ua/uk/yuridichni-novini/diskreciyni-povnovazhennya-organiv-derzhvladi>
18. Словник української мови: в 11 томах. Том 4. 1973. Стор. 250.
19. Калаянов Д., Остюченко С., Аносенков А. Правова регламентація адміністративного затримання правопорушників міліцією України. Вид. 2-е, доп. Одеса: Одеський ін-т внутр. справ. 2002. 42 с.
20. Кириченко В. Теорія держави і права: модульний курс: Навч. посіб. Київ: Центр учбо-вої літератури. 2010. 264 с.
21. Словник української мови: в 11 томах. Том 3. 1972. Стор. 40.
22. Березуцький В. Основи охорони праці. Харків.: Факт. 2005. 480 с.
23. Словник української мови: в 11 томах. Том 7. 1976. Стор. 620.
24. Шаптала Н., Задорожня Г. Конституційне право України. Дніпропетровськ: ТОВ «Лізунов прес». 2012. 472 с.
25. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України. Кабінет Міністрів України. 2015. Урядовий кур'єр від 06.11.2015. № 207.
26. Гумін О., Пряхін Є. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура. Львів: Наше право №5. 2014. С. 35-37.
27. Лазарева В. Общая теория права и государства: учебник. Москва: Юрист. 2001. 520 с.

M. Gorbach,
*post-graduate of the chair of the
Constitutional, Administrative Law
and Social, Humanitarian Disciplines
of the International University of Human
Development «Ukraine»*

CLASSIFICATION OF ELEMENTS OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE ADMINISTRATIVE LAW SUBJECTS

The article analyzes the legal elements of the administrative and legal status of the subjects of administrative law and their classification into basic, additional and special ones. It is revealed that the main elements are rights and obligations, as complex elements of the administrative-legal status, which distinguish its integral

component, without any element of which it can not exist; additional elements - such as legal personality, legal status, powers, guarantees competence, administrative and legal responsibility, legal phenomenon relating to the dynamics, in other words, the administrative law tools and can not be classified as a general component of the administrative and legal status of the sub " the object of administrative law; special elements - special elements of the administrative-legal status are all the elements that characterize a particular individual subject of administrative law.

It is determined that the elements of administrative status should include legal personality, rights, duties and legal responsibility. It is revealed that not all the rights enshrined in the law characterize the administrative and legal status, namely: only those provided by the norms of administrative law and implemented in relations with public authorities, since administrative-legal relations exist only where one of the subjects is the subject of authority. Inalienable elements of administrative-legal status are administrative rights and obligations, and all other elements, such as: legal personality, legal status, powers, guarantees competence, administrative-legal responsibility, legal phenomenon relate to dynamics.

It was found out that the essence of the administrative and legal status of the subject of administrative law is the philosophical and legal factors of his "birth" and "death", legal static rules, potential interaction with other subjects and objects of law, which is carried out on the basis of the norms of administrative law, in order to ensure the rights, freedoms and / and legal interests, provided that they do not allow the creation of prerequisites for the violation of enlightened values of other subjects of law.

Key words: *administrative service, administrative-legal status, element, classification, public administration, subject of administrative law.*

Надійшла до редакції 26.10.2017